

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.600

Nr. 5

20. april

71. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1950

naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

VANDINGSANLÆG

-omgaaende Levering

-forlang Brochure.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING . FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA . TELEFON ERRITSØ 44.V.

Ny telefon: Erritsø 125

VESTJYLLANDS MERGELFORSYNING

Andelsselskab

påtager sig

udnyttelse af lokale lejer

og

tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev Kalkværk.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kasserer,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding.

JESPER JESPERSEN,
formand,
Gødstrup.

Portland Cement

fremstillet i over 50 år,
har skabt grundlaget for
den danske cements verdensry

FORHANDLES I ALLE BYER

„Cimberia“

Tømmerhandel

Aktieselskab

AABENRAA

Indhent tilbud

Brønderslev Cementstøberi

Telefon 34 Brønderslev
v/ **Søren Nielsen**

er altid leveringsdygtig i
såvel landbrugsrør som
mufferør i alle dimensio-
ner. - Dansk Ingenørfor-
enings normer.

Det gensidige forsikringsselskab

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræs-
plantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle
1 kr. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr.
Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

Funder Karosserifabrik

Telefon 12

Traktor-Førerhuse,
Gummivogne m. m.

FYENS LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 46 (6 lin.) - Rigst. 36

Åben 9 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$ og 14—16, lørdag 9 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$
Udfører alle bankforretninger

Hvorfor selv løbe Risikoen, naar vi overtager

Brandforsikring
Indbrudsforsikring
Vandskedeforsikring m. m.

A/S NORDISK BRANDFORSIKRING
GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Effektiv

DESINFEKTION

af

Malkemaskiner . Spande
Kloaker . Redskaber
Rørledninger . Kærner
og Centrifuger

er den bedste Forudsætning for Fremstillingen af

første Klasses Mælk

Brug derfor dagligt

● **»CHL« CHLORAMIN** ●

CHR. HANSEN'S LABORATORIUM A/S

Sct. Annæ Plads 3 . København K.

**Nordjydsk Andels-
Fjerkræslagteri**

RANDERS - Telf. 5053

*Producenternes
eget slagteri*

Intet solidarisk ansvar
Se efter vor notering i
dagbladene hver mandag

**TIL ALLE SLAGS
BYGNINGER**

DANSK

ETERNIT

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

SALGSKONTOR: OTTILIAVEJ 18
KØBENHAVN VALBY
TELEFON: CENTRAL 3785

Skivehus

Asfalt- og

Tagpapfabrik

Asfalt

til imprægnering
af cementrør

L. KRISTENSEN

REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

**J. CHR. PETERSENS
PAPIRHANDEL**

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn

KØBENHAVN K.

Hovedforhandler
af statens papir

Aktieselskabet

BRØDRENE BRINCKER

Greisdals Hammerværk pr. Vejle — Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegrebe, tørvspader, drænværktøj, lyngleer.

Alle slags grebe, forke, spader, røshakker, høstleer og haveredskaber leveres med fuld garanti.

Skive Discontobank

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

TAANUM
TEGLVÆRK
RANDERS

PRIMA DRÆNRØR
2"-16"

Telefon 21 Taanum

Brug **RANDERS**
ØREB

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon 14350
Gensidigt selskab

Reventlowgade 14
København V.

★
Ansvarsforsikring

★
Automobilforsikring

VANDINGSANLÆG TIL LANDBRUG

20-årig Erfaring i Projekttering og Fabrikation
Forsikring Medlemskab
C.H.S.

Telefon 59 C. H. CLAUSEN, Broager

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og Reserver
andrer ca. 19,3 Mill. Kroner

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620

Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

Røde

Drænrør

fra 2"-12" haves
altid på lager.
Forlang tilbud.

» Sofienlund «
Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Siloer 25 % tilskud

Siloer, mellem-siloer og tårn-siloer i alle størrelser kan leveres straks. Skriv efter vejledende brochure og prislister.

Assentoft silofabrik

v. B. Bjerre-Jensen — Volk Mølle st.
Telefon Assentoft 45

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 5

20. april 1950

71. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 øre pr. linje. Oplag 19.600 eksemplarer.

Indhold: Lævirkning. — Hedeselskabets forretningsførere. — A/S jydsk Landvinding skifter formand. — Litteratur: Årbog for Slaugs herred. — Fra Hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed. — Tilvirkningen af tørvestrøelse i 1949. — Om skovtræernes proveniens. — Nye plantagearealer. — Mindre meddelelser.

Lævirkning.

Forsøgsmark.

Af civilingeniør *Martin Jensen.*

Den umiddelbare iagttagelse vil give praktikerne den erfaring, at et forøget læ på dyrket jord i almindelighed vil medføre en forøget afgrøde, og det er vel den oprindelige årsag til plantning af læhegn; men ved en sådan rent kvalitativ betragtning vindes der intet kendskab til, i hvilket omfang det er fordelagtigt at plante læhegn; men ved en sådan rent kvalitativ betragtning vindes der inareal og visse ulemper ved dyrkningen af jorden, må der være en grænse for den tæthed af læhegn, som alt taget i betragtning vil give et merudbytte.

Tidligere forsøg.

Der er derfor både herhjemme og i udlandet navnlig efter århundredskiftet udført forsøg, der tilsigter en kvantitativ bestemmelse af merudbyttet på grund af læ. Fremgangsmåden ved disse forsøg har i næsten alle tilfælde været den, at man anvendte et naturligt eller kunstigt læhegn forløbende retlinet på tværs af den hyppigste vindretning, og afgrøderne er blevet målt i striber parallelt med hegnet. Resultatet over en årrække bliver så, at første stribe umiddelbart ved hegnet udviser et lille udbytte, de næste striber viser et stort udbytte, der aftager med afstanden fra hegnet, således at man i en vis afstand får samme udbytte som i en kontrolmark uden læ.

På grund af de overalt i Danmark dominerende vestlige vinde, er der ved de danske forsøg i almindelighed anvendt nord-sydgående hegn.

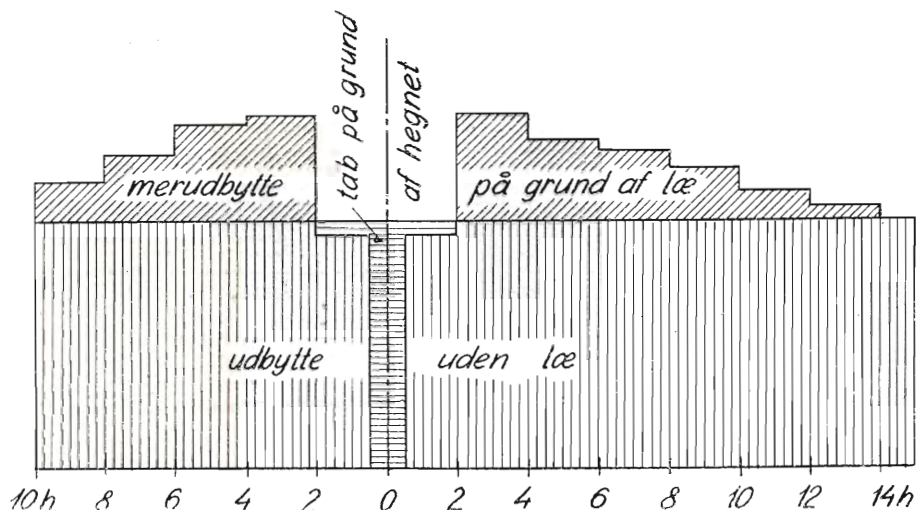

Fig. 1. Udbytte og merudbytte vest for (til venstre) og øst for (til højre) et nord- og sydgående læhegn.

Resultatet af en sådan afgrødemåling er vist i fig. 1, hvor enhederne ud ad abcisseaksen er antal gange hegnets højde, ordina-terne er udbyttet delt i »udbytte uden læ« og medudbytte på grund af læ. Det ses af figuren, at der er et merudbytte både øst og vest for hegnen, d. v. s. både østenvinden og vestenvinden hæmmer afgrødens vækst. At merudbyttet aftager med voksende afstand fra hegnen er en simpel følge af, at hegnets lævirkning aftager.

Kritik af tidligere forsøg.

Ved denne forsøgsmetode kan man få et talmæssigt udtryk for merudbyttet i forskellig afstand fra et læhegn; men disse tal er kun repræsentative for hegnets lævirkning, hvis et ret betydeligt område omkring forsøgsmarken er uden hegn. Af de offentliggjorte forsøgsresultater er det oftest ikke muligt at afgøre, om den nævnte betingelse er opfyldt, ligesom der ikke foreligger målinger af vindens fordeling efter de forskellige verdenshjørner, således at en virkelig kvantitativ bearbejdning ikke er mulig.

Principper for nye forsøg.

Da man imidlertid i løbet af de sidste 15 år har fået et betydeligt kendskab til de forskellige hegnstypers lævirkning, et kendskab der blandt andet tillader en forudberegning af den procentvise lævirkning i vilkårlig afstand fra et givet læhegn, må den naturlige videreførelse af forskningen på dette område gå i retning af forsøg, der ved bearbejdningen tillader en mere detaljeret analyse af lævirkningen; i den sammenhæng må der også tilstræbes en analyse

af de årsager, der er, til at et forøget læ giver en forøget afgrøde, eller eventuelt at et forøget læ giver en formindsket afgrøde.

Ved et møde i august 1948 mellem afdelingsleder B. Steenstrup, hedeselskabet, forstander H. Land Jensen, Statens forsøgsstation ved Ødum, og civilingeniør Martin Jensen blev det besluttet at gennemføre en forsøgsrække efter det nævnte hovedprincip. Efter en række modelforsøg med forskellige placeringer af hegn om en forsøgsmark var udført, og efter at en statistik over fordelingen af vinden efter styrke og de forskellige retninger var udarbejdet, kunne der lægges en detailplan for forsøgsmarken, som blev stillet til rådighed af forstander Heick, Forsøgsstationen St. Jyndeved. Forsøgsmarken har nu været i gang et år, men forsøgene skal fortsættes fremover.

Forsøgsmarken i St. Jyndeved.

Forsøgsstationen i St. Jyndeved ligger i et ganske fladt terræn, der praktisk taget ikke har læhegn med undtagelse af dem, der er plantet omkring forsøgsstationen. I fig. 2 er stationen vist. Læforsøgene udføres i marken betegnet F_3 , som må siges at ligge åben for alle vinde, idet den sydligste halvdel af forsøgsstationens læhegn kun er få år gamle. Selve forsøgsmarken, der er vist i fig. 3, er 150 m lang omtrent i nord-syd retning og 40 m bred. Jorden er så ensartet på hele strækningen, som det er praktisk muligt at finde den her i landet. Afgrøden måles i 4 parceller a_1 , b , c og a_2 , hvor a_1 og a_2 , der ligger henholdsvis nordligst og sydligst, ikke er dækket af læhegn, på parcel c er der etableret et stærkt læ, på b et mindre læ.

Vindforhold.

På basis af observationer på forsøgsstationen af vindstyrke og -retning over forsøgspe-

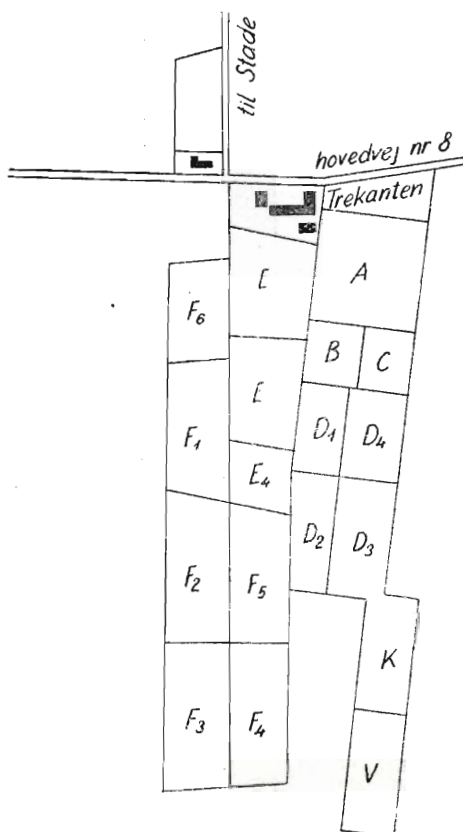

Fig. 2. Forsøgsstationen i St. Jyndeved. Læforsøgene er anlagt i F_3 .

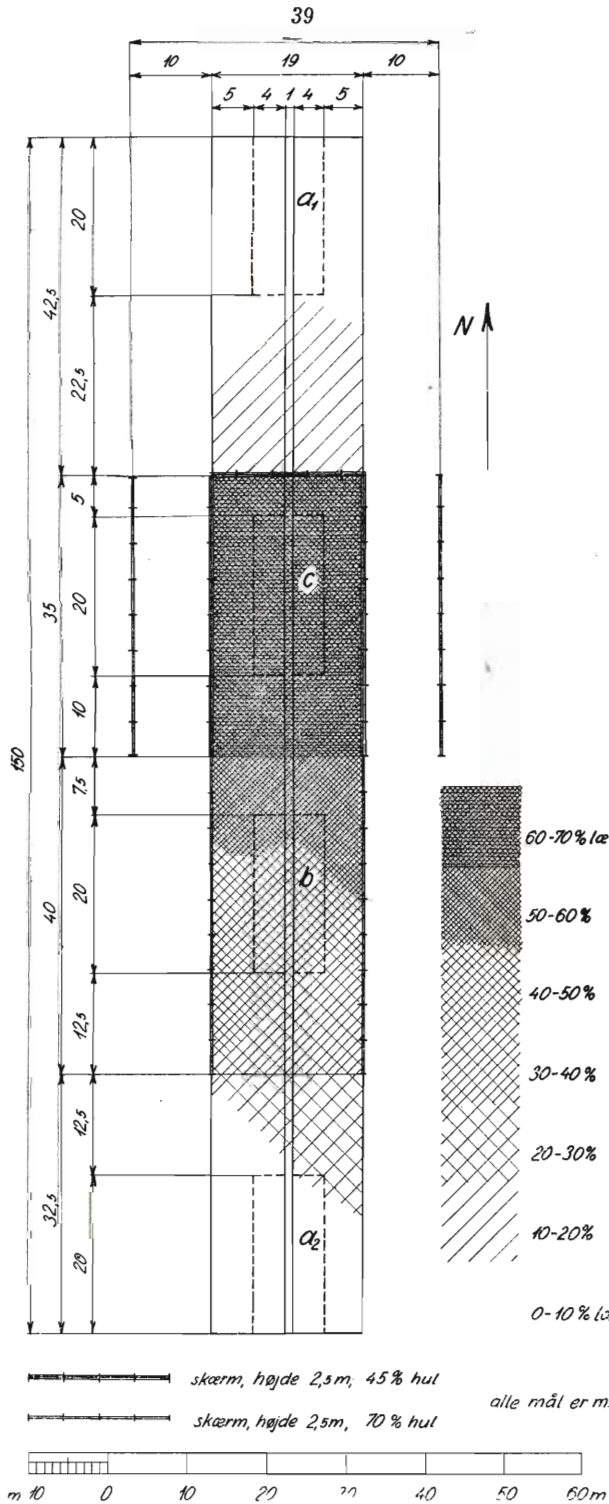

Fig. 3. Plan over forsøgsmarken.

rioden fra $\frac{18}{5}$ til $\frac{7}{8}$ 1949, er det beregnet, hvor stor en vindmængde, der har blæst fra hver retning i en 8-delning af kompasset. Der er her foreløbig regnet med, at vindens virkning er proportional med dens hastighed, således at det for hver retning drejer sig om en opsummering af v.h, hvor v er vindhastigheden i m/sec og h er det antal timer, vinden har blæst med den hastighed og i den retning.

Denne vindmængde pr. retning omregnes derefter til procenter af den totale vindmængde, og man får således den i fig. 4 viste procentvise fordeling.

Læhegn.

Som læhegn er anvendt kunstige skærme af to typer med forskellig tæthed.

I fig. 5 er den tætte type vist, det er 2,5 m høje skærme i 4,5 m lange sektioner, stillet på tværplanker oven på jorden og kun for-

ankret med en lille pæl. Fig. 6 viser den åbne skærmtype, der fremkommer af den tætte ved at udelade hvertandet bræt. Det procentiske forhold mellem skærmenes frie gennemstrømningsareal og det totale areal kaldes φ og dette forhold, hulprocenten, er afgørende for skærmens lævirkning. For den tætte skærm er $\varphi = 45 \%$, for den åbne er $\varphi = 70 \%$.

Placering af læskærme.

Som det fremgår af fig. 3, er der v., n. og ø. for parcel c placeret tætte skærme, desuden er der placeret en række åbne skærme 10 m v. for og en anden række 10 m ø. for parcellen. Parcel b er dækket mod ø. og v. af åbne skærme.

Fordeling af læ.

I vindtunnel er en model af denne skærmlacering blevet undersøgt, således at man for de 8 forskellige vindretninger har bestemt lævirkningen overalt i de 4 parceller. At lævirkningen i et punkt for en bestemt vindretning er f. eks. 42 % betyder, at der i dette punkt er en vindhastighed på 42 % af den hastighed, der ville være, hvis der ingen skærme var opstillet. Idet man således kender lævirkningen overalt i forsøgsmarken for de forskellige vindretninger, kan man ved multiplikation med de procentiske vindmængder (fig. 4) bestemme, hvor stor en vindmængde hver arealdel har fået, og man får efter at have omregnet til læprocenter den fordeling, der ved signaturer er vist i fig. 3. Af hver parcel måles afgrøden i det med streget linie indrammede areal, og der er inden for dette areal kun ringe variation i læforholdene fra sted til sted, ligesom der også kun er ringe variation i læforholdene for vinde fra nv.—v.—sv. samt fra sø.—ø.—nø. Derimod er læforholdene mindre tilfredsstillende for vinde fra nord og temmelig utilfredsstillende for vinde fra syd; men mængden af vind fra nord er kun 10 % og fra syd endda kun 5 % af den totale vindmængde.

I parcellerne a_1 og a_2 er der 3 % læ, i parcel b er der fra 46 til 54 % læ, i gennemsnit 49 %, i parcel c er der fra 62 til 67 % læ, i gennemsnit 64 %.

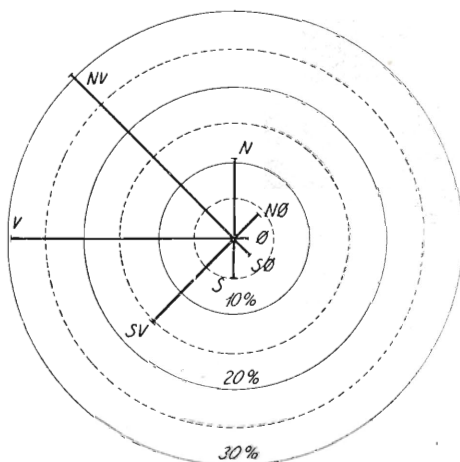

Fig. 4.

Afgrøden.

Forsøgsmarken blev tilsået med en blandsæd bestående af Petkus sommerrug, Maja byg og Opus havre, ca. $\frac{1}{3}$ af hver. På det seneste tidspunkt før strået bøjede sig i toppen på grund af aksets vægt,

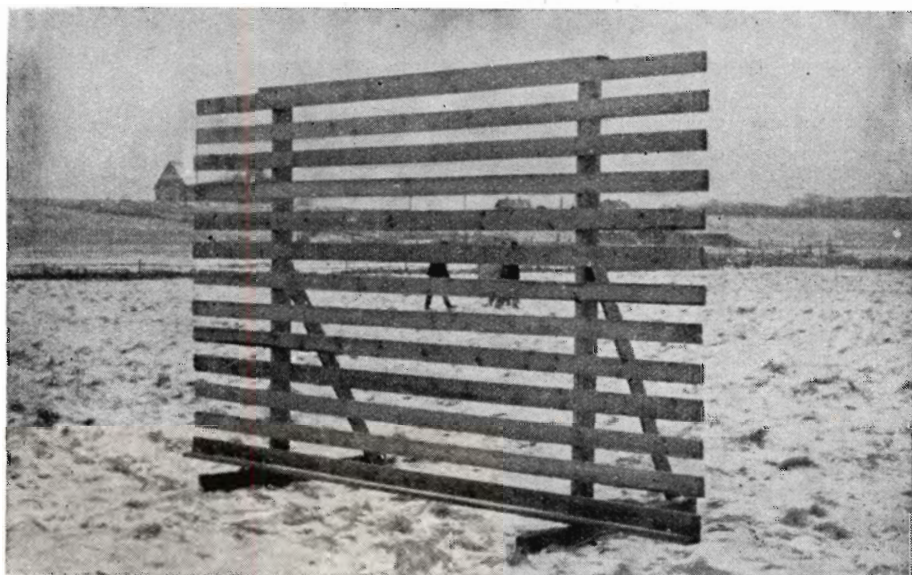

Fig. 5. Skærm med 45 % hulareal.

var længden af rugen i læparcellerne iøjnefaldende større (ca. 30 cm) end i de åbne parceller. Efter afhøstningen bestemtes afgrødens størrelse til:

parcel	kærne hkg/ha	halm hkg/ha
a ₁ uden læ	21,06	32,69
a ₂ uden læ	22,00	32,38
b lidt læ	22,38	32,31
c meget læ	23,56	33,00

Gennemsnitsudbyttet for a₁ og a₂ er af kærne 21,53 hkg/ha, således at der i b er et merudbytte på grund af læ på 0,85 hkg/ha, i c er merudbyttet 2,03 hkg/ha. Sættes middeldudbyttet af a₁ og a₂ til 100, bliver forholdstallet for b 105 og for c 110.

Gennemsnitsudbyttet for a₁ og a₂ er af halm 32,54 hkg/ha, udbyttet i b er lidt mindre og udbyttet i c er lidt større; men da forskellene er små og ikke er større end forskellen i udbytte på de to a-parceller kan det konstateres, at halmudbyttet har været uafhæn-

Tiendskattens afskaffelse

Efter Christian den Femtes danske lov skulle korntiende erlægges i kjærven, d. v. s. hvert 10. nøg måtte afleveres til den tiendeberettigede.

Denne tiendskat er forlængst afskaffet, men endnu betales der tiende til ukrudtet.

På grundlag af mange markforsøg har sagkyndige regnet ud, at ukrudtet årligt formindsker Danmarks høstudbytte med gennemsnitlig 10 pct.

Også denne tiendskat kan afskaffes, og et af midlerne hertil er en grundig sprøjtning af ukrudtshærgede kornmarker med

DICOTOX

DICOTOX kan bestilles hos vore forhandlere over hele landet

DET DANSKE GØDNINGS-KOMPAGNI A/S

AKTIESELSKABET FOR KEMISK INDUSTRI

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAHN & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 2

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgaaende Undersøgelse ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse af Proveniens. — Prisliste sendes paa Forlangende.

FRØKONTORET
(for undersøgt markfrø)
— Grundlagt 1887 —
KOLDING
Telefon 43

A/S **Skive Markfrøkontor**
Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL - FRØHANDEL

PALUDANS
PLANTESKOLE

- - KLARSKOV - -
130 tdr. land

*Skovplanter,
hæk- og hegnplanter,
allétræer*

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV NR. 9

Brostrøms
Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle
planter for have,
mark og skov

*Haardføre og veldrevne
arter for ethvert formaal*

Hulkjærhus
Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

*Planter til skove,
læhegn og have*

**Herning Hede-
& Discontobank**

10-12¹/₂, 2¹/₂-5
Telefon 5 973 79

Sophus Berendsen A/S

V. Farmagsgade 41 · København V.
Kannikegade 18 · Aarhus

ALT I ENTREPRENØRMATERIEL

Leverandør til Hedeselskabet

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Fræsning

af eng og mose samt pløjning
og grubning af planteriller
udføres med nye maskiner.

Vagn Jensen,
Vesterlund.

Telefon Vester 31 u.

Randers
Planteskole

v. Petri Petersen
Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede planter
til have, mark og skov

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro · Tlf. 353
Frøavl og frøhandel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik
ved I. T. BIRK · · · · · Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede varer.
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak løres.
FORLANG TILBUD

Trifoliums Frø
giver stor Høst.

gigt af læforholdene. Idet længden af strået som nævnt var større i læparcellerne, må konsekvensen formentlig være, at strået er af mindre styrke i disse parceller.

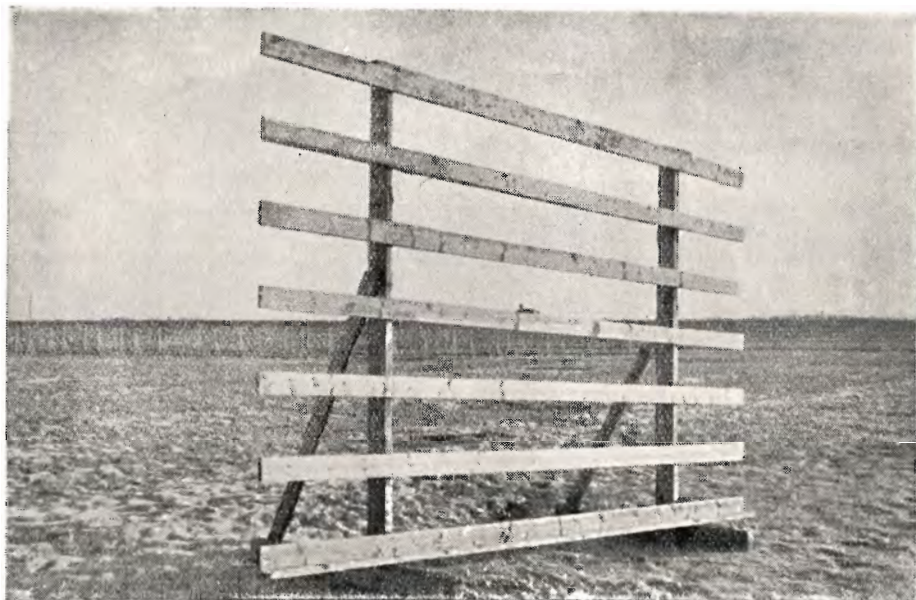

Fig. 6. Skærm med 70 % hulareal.

Læets klimatologiske virkninger.

Den direkte klimatologiske ændring, den formindskede vindhastighed, medfører forskellige sekundære virkninger. Først og fremmest vil der med reduceret vindhastighed være en mindre masseudveksling, således at luftens vandindhold i læområdet bliver større, dernæst vil temperaturen blive højere i læområdet både på grund af den reducerede masseudveksling og på grund af den reducerede fordampning.

Mikroklimatologiske målinger.

På grund af manglende egnet måleapparat er der ikke målt luftfugtighed og lufttemperatur. Jordens vandindhold er bestemt ved tørreanalyser i 0—10 cm og i 10—20 cm dybde, men resultaterne tillader ikke slutninger, dels varierer vandindholdet for stærkt i de anvendte dybder på grund af nedbøren, og dels har nedbøren i forsøgsperioden været usædvanlig rigelig. Jordtemperaturen er målt i 10 cm dybde.

I fig. 7 er vist differensen mellem jordtemperaturen i læparcellerne og i kontrolparcellerne. Det fremgår, at temperaturen næ-

sten hele tiden er højest i c, hvor der er mest læ, men også højere i b end i a. Temperaturforhøjelsen i læparcellerne er størst i den første halvdel af forsøgsperioden, hvor jordens vandindhold er stort fra den rigelige nedbør i maj og begyndelsen af juni (i fig. 7 er ne-

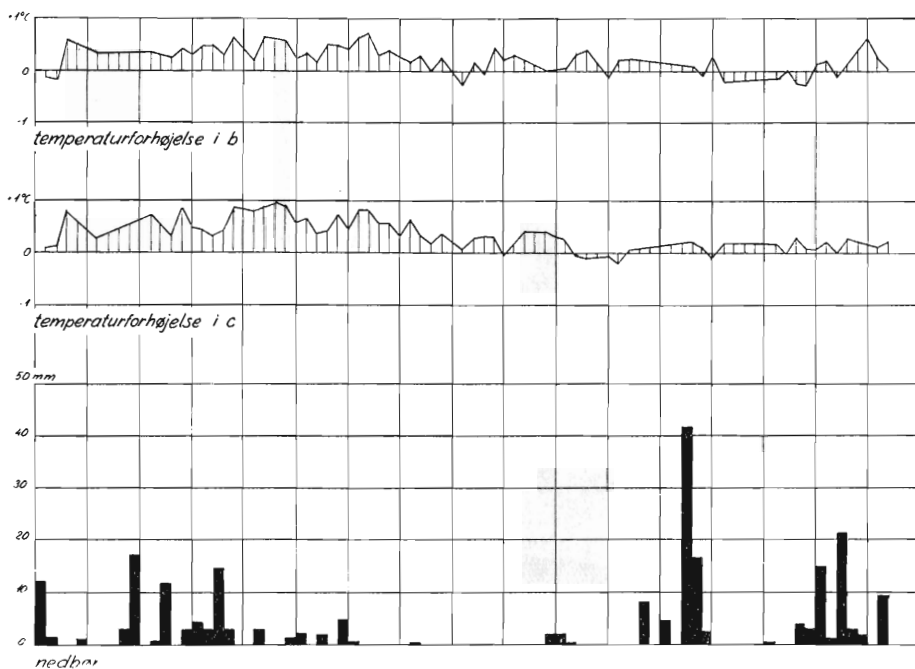

Fig. 7.

derst vist nedbøren), derefter er temperaturforhøjelsen noget mindre, men er dog for c-parcellen tydeligt tilstede hele tiden til høst.

I den nedbørrige periode fra 20. maj til 21. juni er den gennemsnitlige temperaturforhøjelse i b: $0,41^{\circ}\text{C}$ og i c: $0,62^{\circ}\text{C}$. I perioden fra 26. juni til 20. august er temperaturforhøjelsen både i b og i c: $0,13^{\circ}\text{C}$.

Fortsættelse af forsøgene.

Ved fortsættelsen af forsøgene må der lægges vægt på mere omfattende og bedre bestemmelser af de mikroklimatologiske ændringer, som læet medfører, ligesom der må tilstræbes et større kendskab til ændringerne i afgrødens vandforhold.

Her er i afsnittet om læets klimatologiske virkninger først nævnt selve vindhastigheden. Den reducerede vindhastighed synes at have den virkning på kornafgrøder, at strået bliver længere, uden at vægten vokser, og den sandsynlige følge heraf er som tidligere nævnt, at stået har mindre mekanisk styrke. I den forbindelse vil det være

af værdi at undersøge, om denne formindskede styrke medfører en forøget lejetilbøjelighed, idet dette ville være en ulempe. Vindens mekaniske virkning beror på 2. potens af hastigheden, således at den, hvis den i a-parcellerne sættes til 1, bliver 0,28 i b og 0,14 i c. Såfremt styrken af strået i b og c ikke er reduceret til 28 henholdsvis 14 %, vil faren for knækning ikke være forøget.

For at måle virkningen af den reducerede masseudveksling på fordampningen er det nødvendigt at bestemme luftens dampspænding mellem og lige over planterne, og der er til det formål konstrueret et særligt måleapparat, der vil blive bragt i anvendelse i den kommende sæson.

Hvis relationen mellem dampspænding og vandindhold er bestemt ved laboratorieforsøg for den pågældende jordart, kan man hurtigt bestemme vandindholdet ved trykmåling. Såfremt de fornødne apparater kan skaffes, er det hensigten at følge vandindholdets variationer i større dybder, for ad den vej at få kendskab til forskellen i den vandmængde, der er til rådighed for planterne i læområderne og udenfor.

Endelig er det hensigten at foretage mere omfattende bestemmelser af jordtemperaturen, således at der kan dannes et bedre billede af dennes afhængighed både af fordampningsforholdene fra jord og planter og af den direkte masseudveksling.

Hedeselskabets forretningsførere.

Da hedeselskabets hidtidige forretningsfører for *Graasten* distrikt, skoleinspektør *H. C. Hansen*, *Graasten*, har ønsket at fra-træde, er dette hverv overtaget af bankdirektør *A. Nissen*, A/S *Graasten Bank*, *Graasten*.

Hedeselskabets hidtidige forretningsfører for *Rinkenæs* distrikt, gårdejer *Jes Hansen*, *Ovn*, *Rinkenæs*, har anmodet om at blive fritaget for dette hverv, som herefter er overtaget af landmand *Gunnar Pedersen*, *Hovgaard*, *Rinkenæs*.

A/S jydsk Landvinding skifter formand.

På A/S jydsk Landvindings sidst afholdte generalforsamling i København meddelte formanden, godsejer, dr. med. K. A. *Hasselbalch*, at han nu på grund af alder ønskede at nedlægge hvervet som formand for selskabet. Efter forslag af dr. *Hasselbalch* valgtes derefter enstemmigt *P. Nielsen*, Tvis, til formand.

Dr. *Hasselbalch* har været formand for selskabet A/S jydsk Landvinding siden dets stiftelse den 21. maj 1937.

Dr. *Hasselbalchs* interesse for hedesagen og her navnlig for den egentlige hedeopdyrkning vil være kendt i vide kredse. Man vil erindre hans mange indlæg i offentlige diskussioner om problemer vedrørende hedeopdyrkning, og bl. a. vil hans navn særlig være knyttet til de interessante forsøg, som i samarbejde med professor *Weis* gennemførtes på dr. *Hasselbalchs* ejendom *Hejmdal* ved *Hoven* i begyndelsen af 30-erne.

Godsejer, dr. med. K. A. *Hasselbalch*.

Denne levende interesse for hedesagen førte i 1937 til, at en mindre kreds af formuende og interesserede mænd på hans foranledning dannede selskabet A/S jydsk Landvinding, hvis hovedformål skulle være at udføre et arbejde for hedens nybyggere. I en omtale af selskabets stiftelse i 1937 hedder det herom:

»På større samlede hedestrækninger, der erhverves af selskabet, vil man i samarbejde med hedeselskabet og Hedebruget gennemføre et rationelt opdyrkningsarbejde i forbindelse med vejanlæg, læplantninger og haveanlæg, hvorefter det er hensigten at søge disse arealer udstykket og bebygget under statens jordlovsudvalg. Det er ikke A/S jydsk Landvindings formål at forcere arbejdet for hedens opdyrkning og bebyggelse. Dette arbejde må fornuftigvis være begrænset til at skaffe plads og virksomhed for dygtige unge mennesker, der er opvokset i jyske hedeegne. Men selskabet håber at kunne støtte de gamle institutioner og hedesagen ved forskellige steder i jyske hedeegne at oprette kolonier, hvor hele opdyrkningsarbejdet — på grundlag af alle foreliggende erfaringer — er udført bedst muligt, hvor hele læplantningsarbejdet udføres rationelt og samtidigt, og hvor man tilslige håber at kunne gøre en indsats for en hensigtsmæssigere (og forhåbent-

lig, også billigere) bebyggelse. Når disse nybyggerhjem overtages af dygtige unge mennesker fra hedejhem, er det selskabets opfattelse, at der derigennem løses en opgave, der direkte — men især indirekte — kan få vidtrækkende betydning for hedesagen.«

Som praktisk leder af arbejdet har direktør *Basse*, hedeselskabet, stået i spidsen helt fra selskabets stiftelse.

A/S jydsk Landvindings indsats har været meget betydningsfuld og mærkbar.

Det første arbejde blev taget op på *Vind hede* sydvest for Holstebro, omfattende ca. 100 ha, og her ligger der nu 7 gode og vel-drevne ejendomme. Det næste blev *Vognslund hede* ved Ølgod, hvor 140 ha blev opdyrket, men derefter solgt til Øresunds kem. Fabriker til forsøgsgård.

Selskabet gik derefter i gang med det meget brydsomme og vanskelige arbejde at gennemføre en kultivering og opdyrkning af 450 ha rimmer og dopper, der blev sammenkøbt på *Jerup hede* ved Frederikshavn. Kultiveringsarbejdet her har flere gange været omtalt i tidsskriftet, så vi skal blot nævne, at arbejdet stadig fortsættes, idet det en overgang var overtaget af arbejdsministeriet som en beskæftigelsesforanstaltning, men senere overlodes til fængselsvæsenet, således at det er fanger, der nu fører jordarbejdet videre efter de tidligere lagte planer.

Umiddelbart før besættelsen overtog A/S jydsk Landvinding den store hedejendom *Grove Hedegaard* efter Kirkens Korshær, og det var da hensigten her at gøre en større indsats, men tyskernes beslaglæggelse af gården og dens store arealer slog disse planer i stykker.

Under besættelsen var det A/S jydsk Landvindings handlekraftige og hurtige indsats gennem dets direktør, der sikrede *Kongenshus-arealerne* for »Mindeparken for Hedens Opdyrkere« — en indsats, der vil blive husket med taknemlighed.

Som naturligt var lå A/S jydsk Landvindings virksomhed i alt væsentligt stille under besættelsen, men dog ikke mere, end at selskabet var forberedt på straks at tage fat, såsnart forholdene tillod det, og det første større arbejde blev da også taget op i 1946 med kultiveringen af *Gudum hede* ved Lemvig. Det drejer sig her om 280 ha hede, der nu er opdyrket, bebygget og udstykket til 15 ejendomme, hver på ca. 16 ha.

I øjeblikket forberedes andre arbejder på linie med de her omtalte opdyrkningsarbejder.

I alt, hvad A/S jydsk Landvinding har udrettet i de forløbne 13 år, har dr. Hasselbalch været direkte medvirkende i nøje kontakt med selskabets daglige ledelse. Positivt og inciterende har hans tanker hele tiden givet arbejdet den rette baggrund.

Det er da også med beklagelse, at man nu ser dr. Hasselbalch trække sig tilbage fra formandsposten, hvor det vil blive en særlig forpligtende og krævende stilling at afløse ham. Dr. Hasselbalch forbliver i bestyrelsen.

For nogle år siden skænkede dr. Hasselbalch sine aktier i selskabet til hedeselskabet. Det skal tilføjes, at aktiejerne aldrig har fået udbytte af aktierne.

LITTERATUR

ÅRBOG FOR SLAUGS HERRED,

1. årgang, redigeret af sygehusinspektør H. C. Larsen, Grindsted.

Indtil år 1900 var Slaugs herred endnu Danmarks fattigste og tyndest befolkede hedeegn, idet befolkningstallet kun var 10 pr. kvadratkilometer. Til gengæld er der ingen egn, der i de følgende 50 år har undergået en så voldsom udvikling. Hederne er svundet ind, har veget pladsen for dyrkede agre og plantager, læhegnene dominerer hele egnen og driftige virksomheder er vokset frem overalt og er navnlig samlet i den betydelige by Grindsted.

Det er da også et smukt udtryk for udviklingen, at 1. årgang af »Årbog for Slaugs herred«, omfattende sognene Grindsted, Grene, Hejnsvig og Vorbasse, helt og holdent er viet en udførlig omtale af landbrugets historie, siden opdyrkningen tog fart. Det er navnlig hedeselskabets og Hedebrugets indsats, samlet om personlige skildringer af skovrider J. C. Sørensen, skovrider Chr. Christensen og direktør Chr. Dalgas, årbogen præges af, suppleret med den tidligere offentliggjorte jubilæumsomtale af landboforeningen.

En beklagelig trykfejl skæmmer en hel del, navnlig på baggrund af det øvrige interessante statistiske materiale, idet der på side 9 står anført, at der i 1929 kun er ca. 17 000 ha hede tilbage i Jylland. Det skal være ca. 170 000 ha.

Af talmaterialet fremgår iøvrigt, at der i 1866 var 0 % skov i herredet, men i 1935 over 16 %, og i 1866 ca. 65 % hede — i 1935 kun 17 % hede tilbage, og dette areal er formentlig i dag igen halveret.

has.

Fra hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed

Fra distriktskontorerne under hedeselskabets mose- og engafdeling foreligger der en opgørelse over arbejdet i februar måned 1950.

Det fremgår heraf, at der i månedens løb er fuldført 222 arbejder omfattende 932 ha til en samlet udgift af 1 097 524 kr. Heraf var 213 drænings- og kultiveringsarbejder omfattende 772 ha (udgift 961 289 kr.) og 9 vandløbsreguleringer med et interesseret areal på 160 ha (udgift 136 235 kr.).

Derudover er der i samme måned ved samtlige distrikter færdigprojekteret og tilstillet rekvirenterne 389 arbejdsplaner omfattende 1490 ha til en overslagssum af 1 839 710 kr. Heraf var 379 drænings- og kultiveringsplaner omfattende 1355 ha (overslagssum 1 674 335 kr.) og 10 vandløbsreguleringer med et interesseret areal på 135 ha (overslagssum 165 375 kr.).

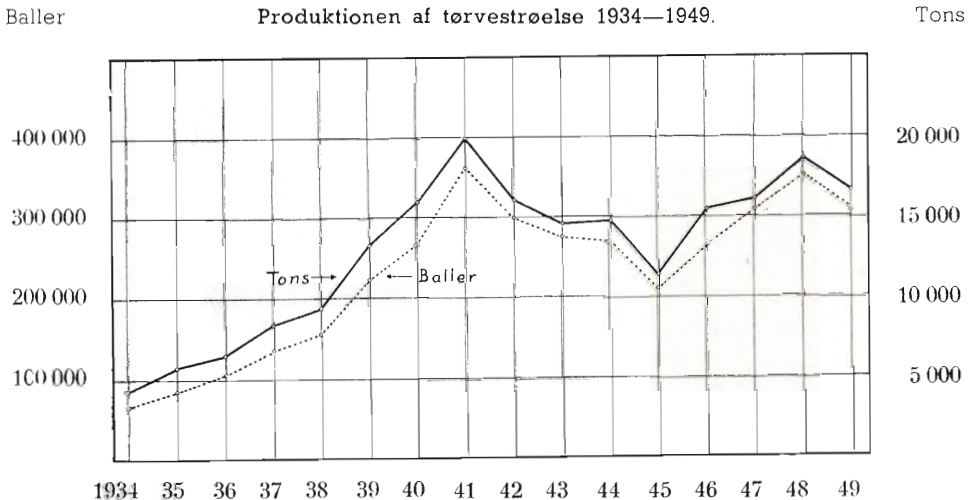
C. V. S. L.

Tilvirkningen af tørvestrøelse i 1949.

Tørvestrøelse og tørvemuld er fremdeles efterspurgte varer, og selv om produktionen er gået lidt ned i 1949 i sammenligning med året forud, ligger den dog stadig på et højt niveau i forhold til årene før verdenskrigen.

De samme 9 fabrikker som var igang i 1948, har fortsat driften i 1949, og i årets løb er oprettet yderligere en fabrik, der dog først har påbegyndt presningen i 1950. Denne virksomhed benytter en ny type af presser, som er fremstillet af Kjellerup Vægt- og Maskinfabrik. Det grundlæggende princip i den ny presser er det samme, som benyttes i den fra autoværkstederne velkendte »lift«. Der foreligger endnu ikke tilstrækkelige erfaringer til endelig vurdering af den ny presertypes værdi.

Af egentlig *tørvestrøelse* er der i 1949 fremstillet ca. 128.000 baller og af *tørvemuld* ca. 180 000 baller, altså ca. 308 000 baller mod ca. 350 000 i 1948. Omregnet til vægt på grundlag af fabrikkernes vægtangivelser svarer produktionen til ialt godt 16 000 tons mod ca. 18 000 tons det foregående år. Produktionens størrelse i årene siden 1934 er illustreret i hosstående grafiske fremstilling, der for hvert år angiver tallene for den samlede produktion dels i tons, dels i baller af tørvestrøelse og tørvemuld.

Vilkårene for produktionen, herunder vejrforholdene, arbejdsforholdene m. v., har som helhed været tilfredsstillende, og kvaliteten af de fremstillede varer har været god. Efterspørgslen angives gennemgående at have været jævnt god, men de fleste virksomheder meddeler dog, at der i år er lidt større lager af opgravet, ubehandlet råtorv end i året forud.

Prisen på tørvestøelse og tørvemuld er i hovedsagen uforandret fra 1948, nemlig ca. 4,75 kr. pr. balle à 50—55 kg ab fabrik.

A. Krøigaard.

OM SKOVTRÆERNES PROVENIENS

Af forstkandidat *H. Schulze.*

Den afgørende betydning, som frøets herkomst har for en plantes vækst og sundhed, har givet anledning til mange undersøgelser og en kolossal litteraturmængde.

Plantegeografien og provenienslæren har for en stor del udviklet sig under indtryk af de mange beretninger om betydelige kultiveringsarbejder, der har slået fejl uden påviselige tekniske årsager, og proveniensproblemet erkendes således først og fremmest ved tilplantning af øde jorder; dernæst ved foryngelse af skov, hvor denne sker kunstigt og i et sådant omfang, at de på stedet forekommende frømængder ikke er tilstrækkelige, eller hvor man viger tilbage for ulejligheden med frøhøst og i stedet benytter standardfrø, der produceres billigt under industrielle former.

En anden mulighed for at erkende træarternes store forskellighed er den almindelige plantegeografiske iagttagelse. Skovbrugets træartsvalg er i de fleste lande blevet udvidet ved botanikeres og forstmænds studierejser, der ofte har medført, at udenlandsk frø er blevet hjemtaget.

I midten af det nittende århundrede fremskyndedes i Frankrig, Nederlandene, Tyskland og Danmark tilplantning af øde jorder. Disse plantninger, anlagt på tarvelig jord, uden støtte af gammel skov og ofte med træsorter, for hvilke der ikke i anlægets nærhed fandtes mulighed for at drage paralleler, hører til de mørkeste kapitler i skovbrugets historie. Danmarks hede- og klitplantning affødte så katastrofale resultater, at man i slutningen af det nittende århundrede skred til et forbud mod plantning af skovfyr og østrigskfyr i statsskovene, uanset at enkelte individer og nogle plantninger lykkedes overordentlig godt.

Samtidig var produktionen af skovfrø nået til en sådan grad af stordrift og økonomisk monopolisering, at ganske enkelte firmaer beherskede markedet. De to største firmaer lå i Darmstadt og Hagenau, altså i den lune Rhindal.

Hele Europa oversvømmedes med nåletræfrø fra denne egn, resultaterne blev forfærdelige. Alene i et gammelt fyrredistrikt i Tyskland gik i årene 1907—1910 ca. 1200 ha fyrrekultur til grunde. I de baltiske stater, Finland og Skandinavien gjordes lignende erfaringer, og skovbruget indså efterhånden, at en så afgørende sag som frøforsyningen måtte gøres til genstand for en omhyggelig under-

VÆLG DEN BEDSTE - VÆLG

TRAKTOREN FRA MORRIS

Udvikler ca. 40 HK, har indstillelig sporvidde, træk-bom og 5 fremadgear. Kan udstyres med kraftoverfø- ring, remskive og hydraulisk løfteanordning med 2 til- slutningssteder for hydrau- liske hjælpecylindre.

Denne kvalitetstraktor, der betegnes som den mest al- sidige traktor, der nogen- sinde er bygget, er nu på lager til omgående leve- ring. Traktoren kan arbejde med alle typer redskaber både alm., trukne, hydrau- liske og stationære, og er således den ideelle traktor til ethvert formål.

Forlang demonstration hos nærmeste DOMI traktor-forhandler

DANSK OVERSØISK MOTOR INDUSTRI A/S

Telefon 58

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Ølgod

Telefon 59

Petersværk Betonvare-Industri.

Nørresundby. - Tlf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400.
Renseauløget "Ringtanken" (Dansk patent nr. 59820).
Egne fremstillingsmetoder af højeste standard.

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8". — Tilbud til tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk.
Telefon 187. Skive.

Stenvad

Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Alltid leveringsdygtig

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

●
Normrør
med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

**RØDE DRÆNRØR
TAGSTEN
MURSTEN**

=
Kählers Teglværk
Korsør

**Krogsgades
Cementstøberi**

v/ J. C. Halvorsen & Sønner.
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Århus.
Telefon 5019—5020.

Ny fabrik i Vejlbj.
Tlf. Riisskov 9319.
Alt i betonvarer D. S. 400.

**RESENBRØ
CEMENTSTØBERI**

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer.
Mrk. Δ i alle gangbare di-
mensioner fra 10—60 cm så-
vel med som uden muffe.
FORLANG TILBUD

**Bjerringbro
Cementvarefabrik**

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

ALLE
 Δ MÆRKEDE RØR
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Alltid leveringsdygtig

RANDERS

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK
v/ Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres. - Største lager.
Bedste kvaliteter.
Forlang tilbud.

**Teglværkernes
Salgskontor**

Esbjerg
Telef. 265—546

DRÆNRØR

2"—15"
Mursten . Tagsten

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler.
Grundlagt 1854. Tlf. 7050 (3 linier)
Århus

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & lager — Telf. Herning 476
Herning & Lind. Telf. Lind 45
Lager af Δ mrk. betonvarer

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør
i størrelse fra 2 til 15 tommer Tlf. Højslev 3
Indhent tilbud

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon Skive 1030

S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle størrelser i drænrør leveres

søgelse, og at det ikke var afgørende, om kulturmaterialiet var få procent billigere, men derimod om det var egnet for den pågældende lokalitet.

Resultatet blev, at flere lande enten lagde hindringer i vejen for eller direkte forbød indførsel af udenlandsk frø af de vigtigste nåletræarter. I Tyskland og Sverige blev der endvidere truffet foranstaltninger mod for vidtgående flytninger af skovfrø indenfor landets egne grænser.

Den første vigtigere iagttagelse herhjemme vedrørende proveniensproblemet er publiceret af E. Dalgas i 1882 i Hedeselskabets Tidsskrift. Han meddeler, at plantningsassistent Sørensen, Høllund Søgaard, har iagttaget, at to bede i planteskolen, ét med nordisk og ét med tysk skovfyr, i eftersommeren så helt forskellige ud, idet de tyske fyrreplanter var gule og angrebne af *Lophodermium*, hvorimod »de samtidig såede svenske almindelige fyr var skinnende grønne«. Siden er der givet mange bidrag til provenienslæren, i de senere år bl. a. af C. H. Bornebusch, H. V. Dreyer, V. Larsen og C. Syrach Larsen.

Resultaterne af de mange udenlandske proveniensforsøg er sidst i trediverne blevet samlede af to så fremragende forskere som Olof Langlet (Sverige) og Arnold Kalela (Finland), og der er i disse samleværker en mængde iagttagelser, der også har interesse for dansk skovbrug.

Nedenstående træartsvisе bemærkninger er væsentligst taget fra ovennævnte forfattere, fra Münchs afhandlinger og — for skovfyrs vedkommende — fra afdelingsleder Løftings foredrag i forstkandidatforeningen.

E G.

I 5. bind af meddelelser fra Det forstlige forsøgsvæsen findes en beretning af Hauch om proveniensforsøg med ege på Sorø og Brengtved distrikter. På grundlag af iagttagelser i egeparcellernes 10 første leveår kommer Hauch til den opfattelse, at de mange skader af meldug og nedfrysning på ege fra varmere egne skyldes en alt for rigelig dannelse af sommerskud, der på de danske ege kun forekommer i beskedent omfang. Ege fra Hald ved Viborg danner yderst sjældent sommerskud, deres topskud er om sommeren tykke, robuste og med svulmende knopper, hvorimod f. eks. de hollandske ege har tynde, sarte topskud og knopper, der ofte viser sig ikke at have været tilstrækkeligt modne til at modstå vinterkulden. Hauch bemærker overensstemmende hermed, at de danske ege affarver langt tidligere om efteråret end de sydlige racer.

Hvad udspringstiden angår, er Hauchs billede ikke helt tydeligt,

men i store træk finder han dog, at de mest kuldeprægede (Danmark og Rusland) har en tendens til tidligt udspring.

Senere har Oppermann og E. Lassen fundet overensstemmende resultater: de kuldeprægede (hos Oppermann: svenske) ege springer tidligt ud og modner tidligt om efteråret.

Disse iagttagelser stemmer udmærket overens med den moderne opfattelse af vækstperiodiciteten: periodens varighed er arvelig, men de varmeprægede racer kræver højere temperatur for at aktiviseres til udspring. Denne regel gælder dog ikke, når udviklingen hæmmes i vækstperioden, f. eks. ved længere tids mørke. Da de varmeprægede racer har længere vækstperiode end de kuldeprægede (sydsvensk fyr har 50 % længere vegetationsperiode end nordsvensk) og tilmed under samme forhold springer senere ud, må deres efterårsmodning jo ofte blive alt for sen — d. v. s. den vil tit blive afbrudt af den første nattefrost.

Det må således frarådes kritikløst at anvende agern fra mildere egne på udsatte steder. I Vestjylland — og især på tør bund — bør man anvende vintereg fra rene, danske bevoksninger. Det må erindres, at en del af de jyske egekrat består af stilkeg eller overgangsformer mellem stilk- og vintereg.

Krategenes form er ofte temmelig dårlig, men dette skyldes muligvis, at krattene har været drevet som stævnskov. At vinteregens vækstenergi kan være god, kan iagttages i en rødgranbevoksning i Hesselvig plantage, hvor nogle indblandede vinterege har formået at holde trit med rødgranerne.

På Feldborg statsskovdistrikt har Helms i 1902 anlagt et proveniensforsøg med lystræer, bl. a. eg af nordisk herkomst. For flere af disse proveniensers vedkommende er vækst og form så tiltalende, at man fristes til i nogen udstrækning at hjemtage frø fra nordligere egne.

B Ø G.

Skyggetræer synes i almindelighed at være mindre udpræget racespaltede end lystræer. Bøgen minder i sine raceforhold noget om egen, men resultaterne af de anstillede proveniensforsøg med bøg er mere udvaskede. Dog anfører Langlet, at bøge fra det svejtsiske Jura falder vidt forskelligt ud i Sverige, alt efter hvilken højde, de er hentede fra, men der savnes en virkelig undersøgelse af klimaafhængigheden. Et sådant arbejde er i øjeblikket taget op i Arboretet efter dr. Syrach Larsens mange forudgående formundersøgelser.

I mange hedeplantager kan iøvrigt iagttages, at bøgen hævder sig særdeles smukt overfor egen, selv på mager jord, men den er jo

på grund af sit tidligere udspring mere ømfindtlig overfor forårs-nattefrost.

B I R K.

Denne fruktificerer hyppigt og rigeligt her i landet, hvorfor man ikke har været fristet til at indføre fremmed frø.

Dyrkningsresultatet af vore to almindelige birkearter: vortebirk og dunbirk synes meget afhængig af lokaliteten. I de fleste egne af Jylland er vortebirken dog den foretrukne på grund af dens større starthastighed m. v.

For hedeskovbruget kan birken være en betydelig hjælper, og det var ønskeligt at samle de erfaringer, der er høstet, samt at anstille proveniensforsøg med denne træart. Det er sandsynligt, at man fra Skandinavien samt måske fra Japan kan hjemføre birkemateriale, der er overlegent med hensyn til form og produktion.

R Ø D E L.

Talrige dyrkningserfaringer fra ind- og udland viser, hvor følsom denne træart er for flytninger til egne med anden jordbund og klima. I 1928 offentliggjorde skovriden H. V. Dreyer under titlen »Skyldes rødelens sygelighed frøets proveniens?« resultaterne af undersøgelser af ellebevoksninger, der var angrebne af grentørrer. Konklusionen var den, at man med sikkerhed kunne tilbageføre de syge bevoksninger til sydlandsk oprindelse (mest Nederlandene).

Allerede forinden havde man konstateret det samme forhold i Nordtyskland, Østprøjsen og de baltiske stater. Overalt så man billedet: sunde, hjemlige elle side om side med elle af sydlig afstamning, angrebet af grentørre og forskellige insekter; et billede som iøvrigt stadigt kan iagttages i vore skove og plantager.

Vi har i vore hjemlige rødelle et så rigeligt avlsmateriale, at import fra egnsfremmede områder ikke skulle være nødvendig. Her må begrebet egnsfremmed tages i snævrere forstand, således at de indenlandske elle kun anvendes på steder, hvis klima og jordbund svarer til avlsbevoksningen.

Iøvrigt må man være opmærksom på, at rødellen i højere grad end almindelig antaget kan trives på hårdbund; selv på toppen af »sandklitterne« i brunkulslejerne vokser rødellen forbavsende godt og udvikler det første år efter udplantningen et så kraftigt rodsystem, at planten er næsten umuligt at rykke op. Mange steder, hvor man nu anvender hvidellen som hjælpetræ, var det måske værd at forsøge rødellen.

A S K.

Også asken viser evne til at gro på hårbund (Gludsted plantage), og det vil formentlig ikke være vanskeligt at udskille en race, der særlig egner sig for tørre arealer.

S K O V F Y R.

Skovfyrren er den træart, der altid i højeste grad har interesseret plantegeografer og proveniensforskere. Som tidligere nævnt har dens dyrkning i perioder og på steder, hvor der ikke er vist tilstrækkelig forsigtighed med hensyn til plantematerialets herkomst, givet anledning til uoprettelige tab.

Herhjemme ser vi det tydeligst derved, at man efter i mere end hundrede år at have forsøgt dyrkning af skovfyrren i vore hedeplantager nu næsten har opgivet den; først de senere år har bragt skovfyrinteressen tilbage.

De foreløbige dyrkningsresultater synes at sikre almindelig skotsk skovfyr en god plads, men måske placerer planter af her i landet avlet frø fra gode bevoksninger sig endnu bedre. Kun i nåleskovsområderne udenfor de egentlige vestjydske hedeblader giver mere kontinentale racer et godt resultat.

Af skovrider Løftings foredrag fremgik det, at man ikke må betragte skotsk skovfyr i almindelighed som en for vore hedeblader tilstrækkelig sikker race, og det betones, at der overhovedet endnu er et alt for ringe iagttagelsesmateriale til at danne sig en overbevisning om det fordelagtigste racevalg.

Man må tænke sig, anførte skovrider Løfting, at en væsentlig grund til skovfyrvanskelighederne på heden må søges i jordbundens temperaturforhold. De fleste steder gror skovfyrren bedre i indsande end på nærliggende hedeblader, og netop i indsandene er jordbunden varmere end på fladen. Navnlig bliver den om foråret hurtigere varm, således at rodvirksomheden tidligere kan sætte ind, og træernes vandforsyning komme i balance med blæstens udtørrende virkning.

Ud fra sådanne — her blot antydede — betragtninger synes det rimeligt at antage, at man til hedebladerne må søge at få fyrre-racer fra steder med jordbund, der kun reagerer svagt på lufttemperaturens årlige svingninger, f. eks. fra Skandinaviens og Skotlands vestkyster.

B J E R G F Y R.

Der findes meget få iagttagelser — og overhovedet ingen offentliggjorte proveniensforsøg — vedrørende denne træart, skønt bjergfyrren har betydet overordentlig meget for dansk hedeskovbrug.

Siden fremkomsten af P. E. Müllers afhandling om bjergfyrren har der kun været spredte tilløb til en undersøgelse af proveniensforholdene, selv om både den almindelige bjergfyr (Gyttegaard plan-

*Smuk skovfyrtype (nordisk) på Løndal skovdistrikt
— van Soest fot.*

tage) og den énstammede bjergfyr (den ældste bevoksning i Liebe plantage) på visse steder har opnået så store dimensioner, at man fristes til at tro, at der her er tale om særlig gode racer.

Dr. Syrach Larsen har henledt opmærksomheden på, at den krybende form (pumilo) måske er velegnet som hjælpetræ ved tilplantning af heder.

MURRAYANAFYR.

Denne fyrreart er allerede i midten af forrige århundrede forsøgt i England og senere i Tyskland (Bayern) og Finland, men de første dyrkningsresultater var — i hvert fald i de to sidstnævnte lande — negative, og det var først, da den finske dendrolog Tigerstedt efter årelange studier og korrespondancer med canadiske forstmænd havde fundet frem til racer, der var anvendelige i Finland, at der kom plan over racevalget, og der findes nu mange smukke bevoksninger af denne træart i Europa.

Anvendelse af importeret frø giver ret svingende resultater, og det må absolut tilrådes at anvende frø af gode, indenlandske bevoksninger.

CONTORTAFYR.

I sin rejseberetning fra 1921 skildrer forsøgsleder Anton Smitt, Vestlandets forstlige forsøksstasjon, den store forskel, der er imellem Contorta- og Murrayanafyr. Den førstnævnte, der forekommer i kystegnene, danner dårligt formede bevoksninger, medens Murrayanaen giver velformede og langt mere tiltalende bevoksninger. Indtrykket af vore egne bevoksninger svarer nøje til dette billede, og da Contortaen er vanskeligere at underplante, forstår man ikke, hvorfor den anvendes i større udstrækning end Murrayanaen. Årsagen er måske den, at der hersker nogen forvirring med hensyn til disse to arters adskillelse selv blandt sagkundskaben. Således nævner Forestry Commissions rapport om forsøgsarbejdet 1948 et proveniensforsøg med Contorta bl. a. fra Shuswap lake midt inde i Canadas bjerge, hvor der givet ikke findes andet end Murrayana.

De to træarter er botanisk set hinanden meget nærtstående, formentlig to klimavariationer af samme race, men i praksis er forskellighederne så slående, at man vanskeligt kan tage fejl: Contortaens nåle er længere og mere mørkegrønne end Murrayanaens, kuglerne er mindre, mere regelmæssigt byggede og af en mørkere farve, og Contortaens formentens er som sagt meget ringere end Murrayanaens.

Begge træarter har den store fordel at være modstandsdygtige overfor snudebilleangreb. Derimod er Tortrixangreb ikke ualmindelig på Contortaen.

ØSTRIGSK FYR

er den geografiske varietet af *Pinus nigra*, der er mest dyrket herhjemme. Dens historie er mindst lige så sørgelig som skovfyrrens, og også mod dyrkning af østrigskfyr har der været forbud i stats-

GENERAL MOTORS AUTOMOBILER

Lager af gode, brugte vogne

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14

Telefoner 1250 - 1251 - 1252 - 874 Rigtstf. 4

VIBORG

Stort autoværksted . Malerværksted . Fabrik for cylinder service
. Diesel autoelektrisk afdeling . Lager af reservedele og tilbehør

ORIGINAL DDT

Gesarol

Pudder...

Anerkendt af Statens Forsøgsvirksomhed til Pud-
ring mod:

Glimmerbøsser	10-20 kg pr. ha
Jordlopper	10 " " "
Hindbærbiller	20-25 " " "

Analyse: Pentaklordiphenylæthan 50%
Fyldstof 95%

Bemærk ny Kvalitet, godt regnbestandig.
Original GESAROL-Pudder faas hos Forhandlere
over hele Landet.

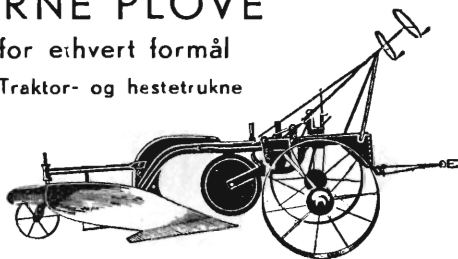
Fremstiller: KEMISK VÆRK KØGE A/S, Køge.
 Hovedforhandler i Danmark: H. A. Schönwandt,
 Vestre Boulevard 51, København V.

Anvend tørvestroelse ved dræning ...

Paa jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestroelse („hundekød“) omkring stødfugerne, ligesom tørvestroelse med fordel benyttes ved dræning i atlv lerjord. Spørg hedeselskabet.

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrucke

Bovlund 24" traktorplow, type 9H

Plovfabrikken »Bovlund«

H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J

Telefon: Branderup 34y

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementstøberi.

Hurtig levering.

Telefon 21

Reel betjening.

A. Philipsen & Co

Set. Mathiasgade 58 . Viborg

Elektriske Anlæg

Vandværksanlæg

Telefon 173 og 174

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

København

Røde — 2" — 12" — Drænrør.

Porlæng tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Rosenørnsallé 18. — København V. — Central 282.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. BIRK . Telefon 45 Kjellerup
Efter kl 17: Rødkjersbro telefon 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

Forlæng tilbud

LOMBORG'S PLANTESKOLE
Telf. 101 ØRANHØJ . AALBORG Telf. 999

Katalog sendes

gratis paa

Forlangende

STRYG elektrisk...

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

skovene, idet man bl. a. forestillede sig, at den smittede skovfyrren med *Lophodermium*.

I egne omkring den engelske kanal og i Midtfrankrig er der gjort en række sammenligningsforsøg mellem de fire geografiske varieteter (Sortehavsområdet-Lilleasien, Syditalien, Korsika og Østrig) visende, at disses biologi er vidt forskellig. Et østrigsk proveniensfor-

*Bevoksning af alm. bjergfyr i Gyttegaard plantage
— Oksbjerg fot.*

søg, anlagt i nærheden af Wien, viser, at man her får et slet dyrkningsresultat ikke alene af de tre andre klimaracer af *Pinus nigra*, men også af mere end 20 provenienser fra selve Østrig.

Det er således ikke mærkeligt, at man herhjemme har fået meget svingende resultater ved uovervejede import af frø. Indtil videre bør man anvende frø af de træer, der har overlevet mandefaldet og undgå for vidtgående flytninger af frøet.

Da denne fyrreart måske også har sit jordbundsproblem, må der anlægges små proveniensforsøg både med indenlandsk og udenlandsk frø.

PINUS MARITIMA.

Dyrkningen af denne træart er nu opgivet herhjemme; det er imidlertid et spørgsmål, om man ikke for hastigt har fældet denne

dødsdom. Ifølge Duff findes der nemlig i Europa følgende klimaracer:

1. Korsikaracen, en bjergrace, voksende i en zone med høj nedbør og forholdsvis lav temperatur.
2. Atlantracen, som forekommer i Sydøstfrankrig og Portugal, og som synes særlig tilpasset et varmt klima.
3. Estérelracen, som forekommer langs Rivieraen, og som er tilpasset et varmt og tørt klima.

Endvidere to italienske racer, én langs Toskanas kyst og én omkring den nordlige del af Adriaterhavet.

På forhånd ville man vente, at Korsikaracen var den for Vestjylland bedst egnede race, og såfremt den ikke allerede er afprøvet, kan man ikke afvise muligheden af, at den har en vis dyrkningsværdi herhjemme.

R Ø D G R A N.

Rødgranen synes — muligvis på grund af nålenes større indhold af tørstof, især invertibelt sukker (Langlet) — bedre end fyrren at kunne tåle en flytning fra varmere til koldere klima. Alle sammenligninger tyder i hvert fald på, at vi i vore skove og plantager stort set har et avlsmateriale, der er anvendeligt. På grund af rødgranens store betydning for dansk skovbrug må enhver mulighed for en forøgelse af produktionsevnen imidlertid efterforskes.

Flere iagttagelser af rødgranplantningers udvikling tyder på, at centraleuropæiske provenienser udvikler sig bedre end de almindeligt anvendte tyske. I henhold til den ovenfor omtalte engelske forsøgsrapport har østrigske, czekoslovakiske og Schwartzwald-provenienser den største højdetilvækst og er mindst beskadigede af frost.

På frostudsatte steder vokser sent udspringende graner bedre end tidligtudspringende. Da udspringningsforskellighederne iflg. Rohmeder allerede med sikkerhed kan konstateres i planteskolen, kan man her til brug på udsatte lokaliteter frasortere de sent udspringende planter.

A L M. Æ D E L G R A N.

De eksisterende proveniensforsøg har endnu kun givet små udslag, hvilket stemmer overens med, at væksten stort set er ens under samme jordbunds- og læforhold.

J A P A N S K L Æ R K.

Her kan henvises til E. C. L. Løftings afhandling i »Det forstlige forsøgsvæsen i Danmark«, bd. 16.

Der findes herhjemme glimrende avlsbevoksninger, men der kunne dog være grund til at anlægge proveniensforsøg også med denne træart. Sådanne forsøg er tidligere anlagt i Holland og er nu ved at blive registrerede dér.

ANDRE NÅLETRÆARTER.

Der gøres fra mange sider et stort arbejde for at skaffe de rette

*Den ældste af de godkendte lærkebevoksninger på Sostrup
(Benzon) — Laustsen fot.*

provenienser af Douglas, Sitkagran, Grandis m. fl. til landet, og resultaterne af disse undersøgelser bliver forhåbentlig snarest publicerede.

Det må dog understreges, at når man i sin søgen efter for vort land passende arter og klimaracer mest har opmærksomheden henvendt på områder, hvis klima stemmer overens med vort, må man være klar over, at dette ingenlunde er tilstrækkeligt — end ikke nødvendigt.

For det første må man som nævnt tage jordbundsforholdene i betragtning, ikke alene jordklimaet, men også alle andre jordbunds-fysiske faktorer (jfr. de tørketålende askeracer). Men desuden er der adskillige eksempler på, at racer fra områder, der klimatisk af-

viger meget fra vore, har fået overordentlig stor betydning herhjemme: ædelgran, bjergfyr og tildels rødgran, medens på den anden side skovfyrrerne fra de tyske sletter, hvis klima ligger temmelig nær det danske, er døde i tusindvis. Også japansk lærk er vant til helt andre forhold end vore; på øen Hondo, hvorfra al japansk lærk stammer, ligger middelnedbøren i månederne maj-oktober på mindst 100 mm pr. måned (Løfting).

Formålet med denne kortfattede oversigt over proviensproblemer har været at vise, at det for de fleste træarters vedkommende er overordentlig vigtigt at kende herkomsten af det plantemateriale, man anvender. I den henseende har vi endnu meget at indhente, og al initiativ til en forbedring må komme fra skovejere og distriktsbestyrerne, der må kræve af frøhandlere og planteskoler, at der føres omhyggelig kontrol med frø og planter. Omkostningerne herved må selvfølgelig betales; det er helt meningsløst, når planter af ukendt oprindelse betales med samme pris som planter fra godkendte frøavlsbevoksninger.

Det skal endnu engang fremhæves, at det sikreste er at anvende frø fra nærliggende, gode bevoksninger. Importeret frø bør kun anvendes, når man er absolut sikker på derved at opnå et bedre resultat, eller når indenlandsk frø ikke kan fremskaffes.

Hedeskovbrugets økonomi må stadig baseres på rødgran og — som hjælpetræ — bjergfyr, men selvfølgelig skal der gøres små forsøg med nye træarter og provenienser. Der må dog lidt mere system i forsøgene; mange små, samtidigt anlagte parceller plantet under forskellige klima- og jordbundsforhold giver et bedre billede af træartens dyrkningsværdi end store parceller anlagt indenfor et snævrere område.

Hovedlinierne i skovbrugets frøpolitik må være: indregistrering af særlig gode frøavlsbevoksninger og anlæg af frøavlskulturer, etablering af beskedne, velovervejede proveniensforsøg, og sidst, men ikke mindst: en kraftig propaganda, hvis slagord passende kunne være: Pas På Proveniensen.

LITTERATURLISTE.

- Bornebusch, C. H.: Provenienseforsøg med rødgran. — Det forstlige forsøgs-væsen i Danmark, 13 (1935).
 Dreyer, H. V.: Skyldes rødelens sygelighed frøets proveniens? — Dansk skovforenings tidsskrift, 13 (1928).
 Duff, C. E.: The varieties and geographical forms of *Pinus pinaster* — British Empire Forestry Conference (1928).
 Hauch, L. A.: Provenienseforsøg med eg, II. — Det forstlige forsøgs-væsen i Danmark, 5 (1920).
 Helms, Johs.: Forsøg med lystræer på Feldborg distrikt. — Det forstlige forsøgs-væsen i Danmark, 2.

- Kalela, A.: Zur Synthese der experimentellen Untersuchungen über Klimarassen der Holzarten. — *Communicationes Instituti Forestalis Fenniae*, 25 (1937).
- Langlet, O.: Proveniensförsök med olika trädslag. — *Svenska skogvårdföreningens tidsskrift* (1938).
- Lassen, E.: Dansk og hollandsk eg. — *Dansk skovforenings tidsskrift*, 19 (1934).
- Løfting, E. C. L.: Lærkearternes udvikling i hedeplantagerne — *Det forstlige forsøgsvæsen i Danmark*, 16 (1945).
- Münch, E.: Beiträge zur Kenntnis der Kiefernrasse Deutschlands. — *Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung*, 100—101 (1924—25).
- Oppermann, A.: Egens træformer og racer. — *Det forstlige forsøgsvæsen i Danmark*, 12 (1932).
- Smitt, A.: Beretning om en forstlig Studiereise til Nordamerikas Stillehavs-kyst, Vestlandets forstlige Forsøksstasjon, 5 (1921).

Nye plantagearealer.

- Nr. 3359 A. *Kragsø plantage*, ca. 27,8 ha, Davbjerg sogn, Viborg amt. Plantagen ejes af Davbjerg-Mønsted-Smollerup kommune. Tilplantningen er påbegyndt.
Arbejdet ledes af skovrider Christensen.
- Nr. 3360 A. *Frisenborg plantage*, ca. 23,7 ha, Givskud sogn, Vejle amt. Plantagen ejes af gårdejer Jens J. Christensen, Østerhoved pr. Give. Tilplantningen er påbegyndt.
Arbejdet ledes af skovrider Aaskov.
- Nr. 3361 A. *Ravnborg skov plantage*, ca. 303,6 ha, Solbjerg sogn, Aalborg amt. Arealet, der ejes af godsejer K. Svanholm, Ravnborg, består overvejende af gammel løvskov. I løvskoven findes nogle tidligere dyrkede arealer, som nu er under tilplantning under ledelse af skovrider Lybye.
- Nr. 3362 A. *Kongenshus plantage*, ca. 148,0 ha, Frederiks sogn, Viborg amt. Plantagen ejes af »Kongenshus Mindepark for Hedens Opdyrkere«, Viborg. Arealet består af hede. Tilplantningen er påbegyndt.
Arbejdet ledes af skovrider Christensen.

Mindre

MEDELELSER ★

* *

Funder og omegns mergelselskab har holdt afsluttende generalforsamling og ophævet selskabet. Kassebeholdningen, ialt 280 kr., blev på forslag af formanden *Karl Abildskov*, Funder, skænket hedeselskabet.

*

I den månedlige landbrugsoversigt kom forstander *Johs. Petersen-Datum* forleden ind på den skade, sandstormen anretter på de nysåede marker i forårstiden. Ikke alene tager afgrøderne skade, men den kraftige blæst virker udtørrende på jorden. Forstanderen slog kraftigt til lyd for at plante læhegn i meget større udstrækning end tilfældet er. Plantningsforeningerne gør et stort arbejde, og der ydes tilskud fra det offentlige side til forøget læplantning, men det synes, som om mange landmænd ikke er klar over den økonomiske gevinst, gode læhegn giver. Kartofler, roer og

græs betaler særdeles godt for læ. Forstanderen opfordrede til inden for større områder, som f. eks. en landsby at danne en plantningsforening og få gennemført en fornuftig plantning for hele området, og at få plantet netop de træer og buske, der egner sig bedst til de stedlige jordbunds- og klimaforhold.

*

Hedeselskabets forsknings- og forsøgsvirksomhed på det landøkonomisk-kulturtekniske område er fra 1. april d. å. henlagt under afdelingen for undersøgelser og forsøg med botaniker *N. C. Nielsen* som forstander og med kulturtekniker, mag. agro. *Martin Olsen* som leder af forskningsvirksomheden.

*

A/S Starup plantage udbetaler i år 40 kr. pr. aktie i udbytte.
— *A/S Skovsende plantage* ved Toftlund har i 1949 haft et overskud på 1924 kr.
— *A/S Haarkjær plantage* ved Hoven, hvis formand er grdr. *P. Johnsen*, Ørbæk, udbetaler 10 % i udbytte.
— *A/S Hejbøl plantage*, hvis formand er *Th. Hejbøl*, udbetaler 20 % i udbytte.

*

Viborg plantningsforening

har i 1949 uddelt 261 000 nåltræer og 72 000 løvtræer, en tilbagegang i det samlede antal, men en fremgang for løvtræerne. Der er dog samtidig i 5 læplantningslaug på egnen anvendt ca. 250 000 planter. Formanden, *Kr. Pedersen*, Rogenstrup, uddelte på generalforsamlingen forleden to sølvbægre til kredsformændene *P. Andersen*, Batum, og *J. Chr. Davidsen*, Gaarsdal, for mangeårigt og trofast arbejde. En særlig præmie tildeltes gårdejer *Chr. Nørskov*, Fiskbæk. Afdelingsleder *B. Steenstrup* redegjorde for en række forhold, bl. a. vedr. den nye hegnslov, der formentlig kan ventes vedtaget i denne rigsdagssamling.

*

Der har været foretaget en undersøgelse af produktionsmulighederne omfattende 74 % af Danmarks skove, og man er nået til den slutning, at Danmark om 25 år kan hugge 50 % mere tømmer end i 1947.

*

Plantningsselskabet »Østvendssyssel« har holdt generalforsamling i Dronninglund og genvalgt formanden, proprietær *H. Ottesen*, Holtegaard, Thy, og proprietær *Høst*, Vadsholt, samt skovrider *Larsen*, Tolne. Status balancerede med 75 623 kr. og driftsregnskabet med 10 091 kr. Selskabet er interesseret i at købe egnet jord til plantning.

*

Tønder med flere amters plantningsforening har i 1949 til 826 modtagere udleveret 392 000 nåltræer og 543 000 løvtræer til en værdi af 76 000 kr.

*

Randers-Faarup plantningsforening har i 1949 til 70 modtagere uddelt 76 516 løvtræer og 43 125 nåltræer.

— *Nr. Snede plantningsforening* har i det forløbne år uddelt 100 814 nåltræer og 17 771 løvtræer til 100 modtagere.

— *Varde og omegns plantningsforening* har leveret 103 000 løvtræer og 75 000 nåltræer til 525 af foreningens 725 medlemmer i 1949.

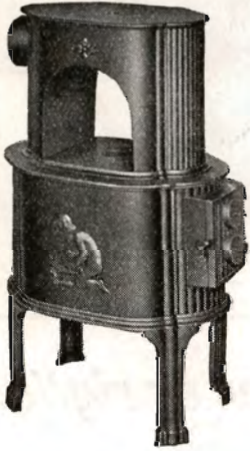
— *Nr. Rangstrup herreds plantningsforening* har i 1949 udleveret 85 500 nåltræer og 52 700 løvtræer. Indenfor foreningens område har Det flyvende Korps i aamne periode plantet 47 km hegn, hvortil er gået 110 000 planter.

— *Sindal plantningsforening* har til 160 modtagere udleveret 142 000 nåltræer og 46 500 løvtræer i 1949.

— *Morsø plantningsforening* har i 1949 udleveret 47 538 nåltræer og 47 528 løvtræer til 181 modtagere.

*

RIBE Brændeovne og Tørveovne Brændekaminer Brændekomfurer

Moderne emailerede
Rundtræk-Kaminer
i mange Typer og Størrelser.
Ovne & Komfurer.
Bygnings-Støbegods
RIO Radiatorer
Ribe Centralvarmekomfurer
Brochure sendes paa Forlangende

A/S RIBE JERNSTØBERI RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON: RIBE 261 (3 LINIER)

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening
Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 - 5974

**Brunkul
Mergel
Kalk**

H. Theut

VIBORG · Tlf. 1580 · 1559

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

af *C. M. Christiansen, Århus*
Telefon Ellidshøj 4 og Århus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Viborg Papir-Comp.

Papir & papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning.

Sct. Mathiasgade 31—33.
Tlf. Viborg 802—803.

Viborg Andels- Svineslagteri

vore udalg bring. i erinding
Telef. 137 og 779

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

Den sjællandske Bondestands Sparekasse

Vestervoldgade 107 København V

82 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

**FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER**

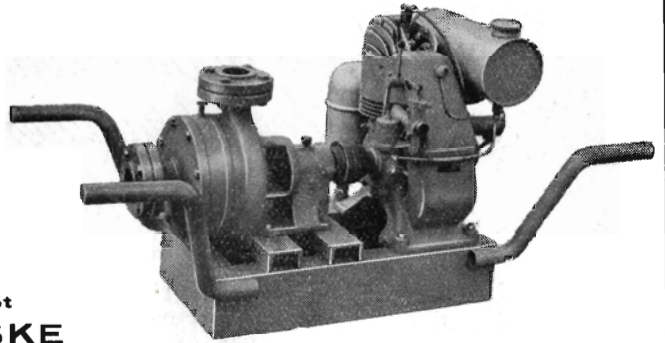
AALBORG TAFEL AKVAVIT.

**Afvandingspumper
Entreprenørpumper
Husvandspumper
Pumper for gartnerier
og ethvert andet
formål**

Skriv efter tilbud og brochure

**Aktieselskabet
DE SMITHSKE**

JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER - Aalborg - Telf. 6696

Bekæmp Skadedyr med Cryocid

Anvend Cryocid mod
Knoporme og som Erstatning for Blyarsenal ved Bekæmpelse af Frostmaalere, Slikkelsbær-bladvæpse, Oldenborrer, Skærplanternel og Æbleviklere.

Cryocid-Pudder mod
Bladrandbiller, Klevler - Snudebiller, Forremøl og Jordløpper
Uskadeligt for Mennesker og Husdyr.

Faas hos Forhandlere af Plantebeskyttelsesmidler.
Forlang Brochure.

Kryolitselskabet Øresund A/S
Strandboulev. 84, Kbh. Ø.

Den er rigtig!

**DEN
ER FRA**

Zinck GODT-HAAB

Røde
drænrør
2" - 12"

● Fredenshøj
● Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

**Stenstrup og Odense
teglværkers kontorer**

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Røde Drænrør
indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

Dansk Brandforsikringselskab

af 1904 - gensidigt selskab.

Bygninger og løsøre.
Virkefelt hele landet.

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

„VERMUMD“

N.
K.
T.

"DANSK STAALGÆRDE"

FRA 1/2 NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

BEDSTE OG BILLIGSTE
HEGN TIL

KREATURFOLD, HAVE,
MARK, SKOV ETC.

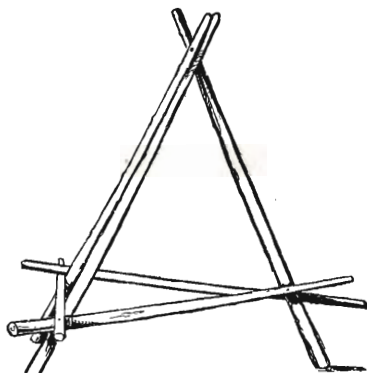

Faas hos enhver I senkræmmer og Købmand.

N.
K.
T.

Stativer

til tørring af hø og froatgrøder
af runde granrafter

Mål: Ben og tværlægter $3\frac{1}{2}$ al. \times $1\frac{1}{4}$ -2" top.
Stativerne kan slås sammen under transport
og opbevaring.

Pris: 4,50 kr. pr. stk.

Hedeselskabets flyvende Korps, Viborg,
telf. Viborg 1583

Vestjysk Trælasthandel

Varde
Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)
efter Ingf. normer.

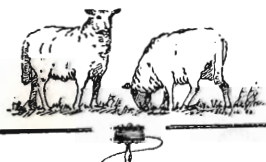
FORLANG TILBUD

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Andels-
Klædefabriken

Grindsted

Telefon 20

Alt i prima røde drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende værker:

A/S Lysbro Teglværker.

De Forenede Teglværker,
Lysbro.

Bøgild Teglværk, Lysbro.

Vinderslevgaard Teglværk.

Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.

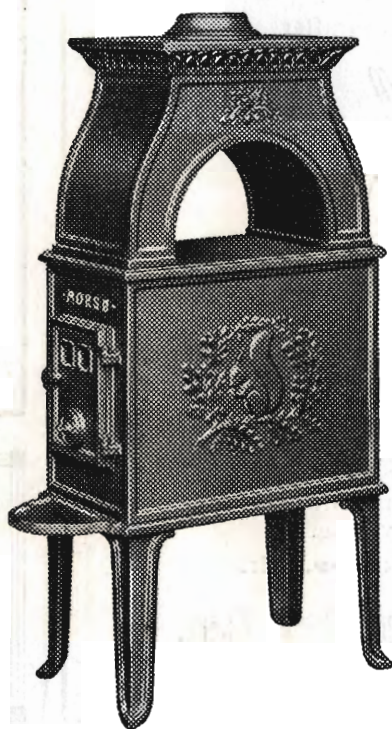
Gjern Teglværk.

Visgaard Teglværk.

Højris Teglværk, Ikast.

De Forenede Midtjyske
Teglværker, Herning.

Morsø Støbejerns

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand),
afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri. Viborg